

PROGRAM WŁASNY

przeznaczony dla uczniów klas I – III uczestniczących w zajęciach
dydaktyczno-wyrównawczych

„LEPIEJ CZYTAM

I PISZĘ”

opracowany przez mgr I. Adamiec
realizowany w Szkole Podstawowej Nr 32
w Chorzowie w kl. Ib
w rok szkolnym 2007/08,
w kl. IIb w roku szkolnym 2008/2009,
w kl. IIIb w roku szkolnym 2009/2010

....” Książka i możność czytania to jeden z największych cudów ludzkiej cywilizacji..”

M. Dąbrowska

W S T Ę P

Reforma polskiego systemu szkolnictwa oraz wprowadzenie nowych zasad i standardów przeprowadzania egzaminu w publicznych gimnazjach spowodowały konieczność poświęcenia większej uwagi problemom dzieci dotkniętych specyficznymi trudnościami w uczeniu się czytania i pisania. Moim zdaniem diagnozowaniem tych trudności należy zająć się już podczas pierwszego etapu kształcenia. Dzieci przejawiające trudności w czytaniu i pisaniu są bardzo zróżnicowane pod względem ujawnianych zakresów trudności oraz ich głębokości.

Oznacza to, że to, co może okazać się skuteczne dla jednego, dla drugiego może być zgubne. Sedno terapii tkwi w tym, aby dopasować odpowiednią metodę dla określonego ucznia.

Za podstawę procesu terapii dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu przyjmuje się aksjomat, że aby opanować umiejętności, należy ćwiczyć. Działania w zakresie zajęć korekcyjno – kompensacyjnych prowadzonych w szkole stają się niewystarczające. Konieczne są ćwiczenia w domu. Zatem rolą terapeuty będzie też wspomaganie środowiska rodzinnego. Zajęcia korekcyjno – kompensacyjne należy rozumieć jako "działania o charakterze naprawczo – wyrównawczym". Ich rolą będzie wyrównywanie braków przez naprawę umiejętności i funkcji zaburzonych, czy też niedostatecznie wyćwiczonych oraz zastępowanie negatywnych doznań, wynikających z ujawnianych trudności, doznaniem pozytywnymi.

I N F O R M A C J E O P R O G R A M I E

Program niniejszy jest przeznaczony dla uczniów klas I-III kształcenia zintegrowanego mających trudności w czytaniu i pisaniu. Będzie realizowany podczas dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych w cyklu trzech lat edukacyjnych dwie godziny tygodniowo. Program jest zgodny z treściami zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Powstał on w oparciu o program nauczania dla I-ego etapu - edukacji wczesnoszkolnej (nr dopuszczenia DKW- 4014-149/99). W zajęciach będą uczestniczyli uczniowie, którzy posiadają orzeczenie z poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz uczniowie, którzy mają specyficzne potrzeby edukacyjne. Jego celem jest niwelowanie trudności i niepowodzeń szkolnych dzieci poprzez usprawnienie zaburzonych funkcji percepcyjno-motorycznych, zaburzeń lateralizacji i orientacji oraz zaburzeń pamięci wzrokowej, słuchowej lub ruchowej.

Akty prawne, które sprzyjają zorganizowaniu w szkole kompleksowej opieki nad uczniami zagrożonymi lub stwierdzoną dysleksją rozwojową:

- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991r. z późniejszymi zmianami,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 21 marca 2001r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003r. w sprawie zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i szkołach.

C E L E M N A D R Z Ę D N Y M podejmowanych działań jest stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju umysłowego, psychicznego i społecznego dzieciom z trudnościami w czytaniu i pisaniu oraz zapewnieniu rozwoju w miarę ich możliwości zgodnie z misją Szkoły Podstawowej nr 32 w Chorzowie „ Dziecku potrzebni są dorośli po to, aby mogło się bez nich obejść”.

CELE OPERACYJNE

Uczeń potrafi:

- dzielić wyrazy na sylaby, wyróżniać samogłoski i spółgłoski,
- tworzyć wyrazy rozpoczynające się od danej sylaby,
- czytać cicho ze zrozumieniem proste zdania,
- czytać głośno proste zdania,
- prawidłowo przepisywać tekst,
- nadawać tytuły obrazkom,
- samodzielnie układać krótką wypowiedź na określony temat,
- złożyć obrazek z kilku elementów i ułożyć podpis z rozsypanki sylabowej i literowej.

METODY I FORMY PRACY

Dobór form i metod pracy uzależnia się nade wszystko od aktualnych dyspozycji ucznia, rodzaju, stopnia i rozległości zaburzeń oraz zaawansowania w czytaniu i pisaniu.

W początkowej pracy z uczniem proponuje się wykorzystać **metodę 18 struktur wyrazowych E. Kujawy i M. Kurzyny** a, także pracę z komputerem w oparciu o **programy multimedialne „Sokrates”, „Dyslektyk II”, „Alfabet”, „Umiem pisać”**. Pomocne też będą **Metoda Dobrego Startu, system ćwiczeń korekcyjnych M. Frostig**. Jako metody uzupełniające proponuję **muzykoterapię, elementy biblioterapii**.

Ponadto zajęcia powinny być różnorodne, aby uczeń miał okazję odpocząć od typowych obowiązków szkolnych, a znalazł dziedzinę, w której „odniesie sukces”. Metody twórcze powinny być przeplatane metodami odtwórczymi. Podstawowa forma pracy to indywidualizacja wykonywanych zadań, jak również praca w grupie czy zespole. W czasie zajęć wykorzystane zostaną karty pracy dotyczące nauki czytania, które samodzielnie opracowałam i wykorzystałam w swojej pracy z dziećmi.

ETAPY PRACY TERAPEUTYCZNEJ

Etap pierwszy – przygotowawczy

W tym etapie głównym celem jest kształtowanie dojrzałości dziecka do rozpoczęcia nauki czytania i pisania poprzez stymulowanie i korygowanie funkcji percepcyjno – motorycznych oraz ich koordynacji. Ćwiczenia tego etapu w młodszym wieku szkolnym mogą być wykorzystywane jako ćwiczenia korekcyjne funkcji opóźnionych w rozwoju.

Etap drugi – terapia właściwa

Ćwiczenia dydaktyczno – wyrównawcze tego etapu mają na celu przezwyciężanie specyficznych trudności dzieci w opanowaniu podstawowych umiejętności czytania i pisania, wykorzystując materiał literowy (22 litery alfabetu z wyłączeniem głosek specyficznych dla języka polskiego: a, e, j, ó, zmiękczeń, dwuznaków oraz głosek tracących dźwięczność w środku i na końcu wyrazów).

Ćwiczenia polegają na dalszym usprawnianiu funkcji wzrokowej, słuchowej i kinestetyczno – ruchowej w zakresie rozwijania zdolności dokonywania analizy i syntezy oraz kształcenia pamięci i z wzrokowo – słuchowo – ruchowej w różnych czynnościach, przechodzeniem stopniowo do ćwiczeń czytania i pisania.

Nauka czytania i pisania prowadzona jest w tym etapie metodą analityczno – syntetyczną sylabową.

Etap trzeci – doskonalenie umiejętności czytania i pisania

Etap ten uwzględnia dalsze prowadzenie ćwiczeń dydaktyczno – wyrównawczych, usprawniających funkcję wzrokową, słuchową i kinestetyczno – ruchową oraz ich koordynację w czasie czytania i pisania.

Celem tych ćwiczeń jest opanowanie umiejętności poprawnego czytania i pisania poprzez eliminowanie dysortografii, to jest charakterystycznych błędów popełnianych przez dzieci dyslektyczne oraz błędów ortograficznych związanych ze specyfiką pisowni polskiej.

ZASADY PROWADZENIA ZAJĘĆ

W pracy z dziećmi ryzyka dysleksji uwzględniać będą następujące zasady terapii pedagogicznej (wg I. Czajkowskiej, K. Herdy):

- zasada indywidualizacji środków i metod oddziaływania korekcyjnego,
- zasada kompensacji zaburzeń czyli łączenie ćwiczeń funkcji zaburzonych z ćwiczeniami funkcji, niezaburzonych w celu tworzenia właściwych mechanizmów,
- zasada powolnego stopniowania trudności w nauce czytania i pisania,
- zasada korekcji zaburzeń czyli ćwiczenie funkcji najgłębiej zaburzonych i najslabiej opanowanych umiejętności.

TEMATYKA ZAJĘĆ DLA UCZNIÓW KL. I-III

Ćwiczenia percepcji słuchowej

1. Różnicowanie dźwięku mowy ludzkiej i natury z wykorzystaniem różnych głosów dzieci, przedmiotów, jak i odgłosów nagranych na taśmie.
2. Naśladowanie prostych rytmów – gra na instrumentach perkusyjnych, różnicowanie dźwięków różnych instrumentów.
3. Śpiewanie wierszy i wymyślonych zdań wg podanej melodii, tworzenie melodii własnych.
4. Budowanie zdań o określonej liczbie wyrazów, rozwijanie zdań, układanie zdań do historyjek obrazkowych, układanie zdań z podanym wyrazem.
5. Dzielenie wyrazów i całych zdań na sylaby, liczenie sylab, zabawy z sylabami-tworzenie wyrazów rozpoczynających się daną sylabą.
6. Zabawy w kończenie wyrazów rozpoczynających się podana sylabą np. ma-..ma.
7. Uczenie się na pamięć prostych rymowanek, ciągów wyrazowych, wierszyków.
8. Budowanie wyrazów z sylab.
9. Uzupełnianie zdań i wyrazów brakującymi literami i wyrazami.

Ćwiczenia percepcji wzrokowej

1. Segregowanie figur wg różnych zasad.
2. Obrysowywanie konturów.
3. Kalkowanie.
4. Kolorowanie figur.
5. Tworzenie układów z elementów.
6. Odwzorowywanie kompozycji.
7. Układanie puzzli po uprzednim rozcięciu.
8. Układanie na wzorze lub wg wzoru.
9. Ćwiczenia na materiale obrazkowym typu:
 - segregowanie i dobieranie obrazków wg ich znaczenia,
 - rozpoznawanie obrazków opisanych słownie,
 - pokazywanie ruchem czynności z obrazka,
 - porządkowanie historyjek obrazkowych,
 - odgadywanie dalszego ciągu,
 - układanie obrazka po uprzednim rozcięciu,
10. Pisanie na komputerze.
11. Składanie wyrazów z rozsypanek literowych.
12. Dobieranie podpisów pod obrazki.

Ćwiczenia koordynacji wzrokowo-ruchowej i sprawności manualnej

1. Chodzenie między przeszkodami.
2. Podrzucanie, łapanie, odbijanie, toczenie.
3. Rzucanie do celu lub do kosza piłkami papierowymi.
4. Rysowanie po śladzie.
5. Wydzieranie pojedynczych kształtów lub kompozycji.
6. Kreślenie w powietrzu, na tablicy, w piasku lub kaszy.
6. Kolorowanie dużych powierzchni.
7. Modelowanie z plasteliny.
8. Rysowanie na papierze o różnej strukturze oraz z wykorzystaniem węgla, farb, kredek świecowych.

Doskonalenie techniki czytania

1. Wyszukiwanie w tekście określonych liter, wyrazów.
2. Próby czytania metoda 18 struktur wyrazowych.
3. Dobieranie podpisów do obrazków.
4. Segregowanie podpisów wg znaczenia.
5. Czytanie głośne i ciche.
6. Opowiadanie przeczytanych tekstów ukierunkowanych pytaniami.
7. Czytanie wyrazów i eliminowanie z nich zbędnych liter.
8. Sztafeta sylabowa.
9. Rozwiązywanie rebusów i krzyżówek.
10. Porządkowanie zdań.

Utrwalenie zasad pisowni

1. Ćwiczenia ortograficzne utrwalające poznane zasady.
2. Stosowanie różnych rodzajów pisania: z pamięci i ze słuchu, przepisywanie.
3. Ćwiczenia z wykorzystaniem słownika ortograficznego.

SPRAWDZANIE I OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

W ramach zajęć kompensacyjno-wyrównawczych praca z uczniem jest działaniem terapeutycznym, ale również nastawiona jest na diagnozowanie osiągnięć dziecka. Na zajęciach zostanie wprowadzona ocena opisowa po każdym semestrze przekazywana rodzicom, jak również systematyczna obserwacja pracy dziecka odnotowywana w **karcie obserwacji**. W działaniach dydaktycznych najważniejszą rzeczą jest systematyczność, dlatego systematyczna praca w szkole i w domu rodzinnym oraz systematyczne diagnozowanie ucznia pozwoli na osiągnięcie zamierzonych celów.

UWAGI O REALIZACJI

Rodzice wyrażą pisemną zgodę na udział swych dzieci w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych. Informacje dotyczące wartości metodycznych i dydaktycznych programu będą przedstawione na semestralnych posiedzeniach zespołu samokształceniowego nauczycieli kształcenia zintegrowanego.

E W A L U A C J A

W celu sprawdzenia skuteczności zastosowanych metod i form pracy z uczniami w czasie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz możliwości osiągnięcia zamierzonych celów po każdym okresie nauki planowana jest ewaluacja. Ocenie zostaną poddane osiągnięcia uczniów oraz ich postawa wobec realizowanych treści czyli będzie to indywidualna informacja zwrotna od uczniów (karty pracy, rozmowa) i nauczycieli (lekcje koleżeńskie, współpraca) oraz rodziców (lekcje otwarte).

TRUDNOŚCIAMI W UCZENIU SIĘ

Scenariusze te można wykorzystać w pracy z dziećmi w różnym wieku od 7 do 10 lat w zależności od umiejętności dzieci oraz potrzeb terapii.

Temat: *Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu wyrazów dwu- i trzysylabowych z wykorzystaniem metody 18 struktur wyrazowych.*

Lp.	RODZAJ ĆWICZENIA	PRZEBIEG ĆWICZENIA	CEL ĆWICZENIA
I.	Nauka na pamięć krótkiego wierszyka.	Dzieci wysłuchują recytowanego przez nauczyciela wierszyka. Rytmicznie powtarzają pojedyncze wersy jednocześnie wyklaskując rytm.	- ćwiczenie pamięci słuchowej, - usprawnienie percepcji słuchowej,
	Wyszukiwanie obrazków, w których nazwach ukryły się ćwiczone sylaby.	Każdy uczeń otrzymuje na kartonik z literą <i>l</i> oraz na osobnych kartonikach zestaw wszystkich samogłosek. Dzieci tworzą sylaby dwuliterowe i odczytują je. Dzieci mają ułożone przed sobą obrazki, spośród nich wyszukują tych, w nazwach których ukryła się znajoma sylaba, wyrazy typu: <i>lalka, telefon, lody, lizak, krople itp.</i> Następnie określają, w którym miejscu dana sylaba się znajduje, na końcu lub początku.	- kształcenie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej. - usprawnienie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej, - usprawnienie percepcji wzrokowej,
	Rzucanie do celu.	Dzieci rzucają do kosza papierowymi kulkami z gazet	- rozwijanie sprawności ogólnej.
II	Rysowanie po śladzie	Zgodnie z kierunkiem strzałki dzieci rysują po śladzie na otrzymanych wzorach.	- rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
	Ćwiczenia w czytaniu	Dziecko głośno czyta wyrazy i zaznacza w nich ołówkiem sylaby. Następnie czytając głośno sylabami każdy wyraz przepisuje pod wzorem w zostawionej w tym celu wolnej linii. Na końcu ćwiczenia czyta napisane przez siebie wyrazy.	- usprawnianie funkcji percepcyjno-ruchowych, oraz wzrokowych, - doskonalenie techniki przepisywania,

III	Wystukiwanie określonego rytmu wg wzoru nauczyciela.	Nauczyciel wystukuje określony rytm, uczniowie odwzorowują go ruchem.	- rozwijanie pamięci słuchowej.
	Loteryjka wyrazowa.	Nauczyciel pokazuje	- utrwalenie materiału

Temat: *Utrwalenie znajomości alfabetu z wykorzystaniem programu komputerowego „Alfabet”*

Lp.	RODZAJ ĆWICZENIA	PRZEBIEG ĆWICZENIA	CEL ĆWICZENIA
I	Segregowanie obrazków wg alfabetu	Nauczyciel rozdaje uczniom obrazki. Na stole leży ułożony z kartoników alfabet. Zadanie polega na przyporządkowaniu nazw przedmiotów na obrazkach do liter alfabetu.	- usprawnianie funkcji analizatora słuchowego i wzrokowego.
	Zgadnij, jaka to litera? - zabawa	Uczniowie w parach rysują na plecach kolegi określoną literę. Osoba, na której plecach jest rysowana litera próbuje odgadnąć.	- usprawnienie percepcji manualnej rąk, - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
II	Ćwiczenia z wykorzystaniem programu komputerowego.	Uczniowie w parach przechodzą kolejne etapy programu „Alfabet”: 1. układanie puzzli do podanej nazwy przedmiotu, 2. Wyszukiwanie danej litery na podstawie usłyszanego dźwięku, 3. Wpisywanie brakującej litery, 4. podpisywanie obrazków, 5. rozwiązywanie prostych krzyżówek.	- usprawnianie percepcji wzrokowej, - doskonalenie percepcji wzrokowo-słuchowej, - doskonalenie analizy i syntezy słuchowej, - utrwalenie znajomości liter,
III.	Zabawa relaksacyjna „Masaż”	Dzieci w parach zgodnie z treścią wierszyka masują plecy kolegi lub koleżanki.	- usprawnienie koordynacji słuchowo-ruchowej.
	Pisanie z pamięci.	Uczniowie piszą z pamięci uprzednio zapisane na komputerze krótkie wyrazy.	- utrwalenie znajomości liter, - usprawnienie koordynacji wzrokowej, - rozwijanie zdolności grafomotorycznych.

Temat: *Ćwiczenia usprawniające zdolność analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej w oparciu o materiał literowo-sylabowo-wyrazowy.*

Lp.	RODZAJ ĆWICZENIA	PRZEBIEG ĆWICZENIA	CEL ĆWICZENIA
I	Nawiązanie kontaktu	Zabawa „Witamy się poszczególnymi częściami swojego ciała”	- kształtowanie orientacji w schemacie własnego ciała”

	Układanie obrazka z pociętych puzzli	Uczeń układa obrazek po uprzednim pocięciu go. Następnie opowiada o tym, co widzi na obrazku.	
	Rozróżnianie dźwięków	Uczeń wysłuchuje odgłosów nagranych na taśmie magnetofonowej.	- usprawnienie percepcji słuchowej.
	Pokonywanie toru przeszkód.	Uczniowie próbują pokonać tor przeszkód w określony sposób.	- usprawnienie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
II	Wyszukiwanie i zakreślanie samogłosek.	Dzieci otrzymują wycięte z gazety krótkie fragmenty tekstów i w nich wyszukują samogłosek. Liczą, ile ich jest i zapisują.	- ćwiczenie percepcji wzrokowej, - usprawnienie umiejętności rachowania,
	Dzielenie wyrazów na sylaby z równoczesnym wystukiwaniem.	Nauczyciel pokazuje obrazek i wypowiada nazwę przedmiotu narysowanego na nim. Jednocześnie stuka w stół przy każdej sylabie. Dzieci wykonują to samo po otrzymaniu obrazka.	- usprawnienie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej,
	Ćwiczenia w czytaniu	Uczeń otrzymuje te same obrazki, co wyżej oraz podpisy do nich. Stara się je przyporządkować do rysunków.	- doskonalenie percepcji wzrokowo-słuchowej.
	Ćwiczenia relaksacyjne	Dzieci leżą na plecach. Na polecenie nauczyciela kolejno napinają i rozluźniają mięśnie.	- poznawanie własnego ciała przy muzyce relaksacyjnej.
III	Zamalowywanie obrazków konturowych.	Uczniowie otrzymują duże arkusz papieru, na których naszkicowane są figury geometryczne, inne dla każdego. Zamalowywują ich powierzchnię.	- usprawnienie sprawności manualnej.
	Utrwalenie materiału.	Dzieci uzupełniają samogłoski w wyrazach.	-utrwalenie tego, co zostało wykonane w czasie tych zajęć.

BIBLIOGRAFIA

- J. Iwińska „*Diagnoza i terapia dysleksji*”, Katowice 2002r.
- E. Kujawa, M. Kurzyna „*Metoda 18 struktur wyrazowych w pracy z dziećmi z trudnościami w czytaniu i pisaniu*”, Warszawa 1994r.
- I. Czajkowska, K. Herda, „*Zajęcia korekcyjno- kompensacyjne w szkole*”, Warszawa 1996r.
- B. Zakrzewska, „*Trudności w czytaniu i pisaniu. Modele ćwiczeń*”, Warszawa 1996r.

K. Grabałowska, J. Jastrząb, „*Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu. Poradnik metodyczny do terapii dzieci dyslektycznych*”.

Z A Ł A C Z N I K I D O P R O G R A M U

*karta obserwacji postępów ucznia

*karty pracy do nauki czytania metoda 18 struktur wyrazowych.